

УДК 658.7

Шевирьова І.Ю.
студентка*Національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»***ВИКОРИСТАННЯ ФАКТОРИНГУ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ РУХУ
ТОВАРНИХ ЛОГІСТИЧНИХ ПОТОКІВ У БАНКУ****USING FACTORING FOR IMPROVING MOVEMENT
OF COMMODITY LOGISTICS FLOWS IN BANK****АНОТАЦІЯ**

Статтю присвячено дослідженню умов формування логістичної системи у світі та Україні. Виявлено основні закономірності розвитку логістики та надання логістичних послуг. Представлено порівняльний аналіз особливостей банківської логістики в Україні та за кордоном. Розглянуто основні види банківських продуктів, які відрізняються один від одного з точки зору руху товарних логістичних потоків у банку. Виокремлено критерії, на основі яких необхідно приймати рішення для вибору того чи іншого банківського продукту з урахуванням логістичної спрямованості: зниження часу, зменшення вартості, мінімізації ризиків. Запропоновано обирати факторинг. Розглянуто його історичне формування та зміни останнім часом. Визначено, що логістика є невід'ємною частиною банківської діяльності, яка активно розвивається.

Ключові слова: логістика, банківська логістика, фінансовий потік, кредит, факторинг, розвиток, український ринок послуг.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию условий формирования логистической системы в мире и Украине. Выявлены основные закономерности развития логистики и предоставления логистических услуг. Представлен сравнительный анализ особенностей банковской логистики в Украине и за рубежом. Рассмотрены основные виды банковских продуктов, которые отличаются друг от друга с точки зрения движения товарных логистических потоков в банке. Выделены критерии, на основе которых необходимо принимать решения для выбора того или иного банковского продукта с учетом логистической направленности: снижения времени, уменьшения стоимости, минимизации рисков. Предложено выбирать факторинг. Рассмотрены его историческое формирование и изменения в последнее время. Определено, что логистика является неотъемлемой частью банковской деятельности, которая активно развивается.

Ключевые слова: логистика, банковская логистика, финансовый поток, кредит, факторинг, развитие, украинский рынок услуг.

ANNOTATION

The article studies the formation conditions of the logistic system in the world and Ukraine. The basic laws of development of logistics and provision of logistics services. Presents a comparative analysis of the characteristics of the banking logistics in Ukraine and abroad. The basic types of banking products, which differ from each other in terms of the movement of trade logistics flows in a bank. Thesis there is determined the criteria on which decisions need to select a particular banking product based logistics focus: reducing the time, cost reduction, risk minimization. A select factoring. Consider its historical development and changes lately. Determined that logistics is an integral part of banking, which is actively developing.

Keywords: logistics, banking logistics, cash flow, credit, factoring, development, Ukrainian market services.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання логістика стала проникати в

усі сфери діяльності, у тому числі й банківську. Очевидно, що немає такої сфери діяльності, де б не існували матеріальні, матеріальні, фінансові, інформаційні та інші потоки. У загальному розумінні логістика – це наука про управління потоками [1, с. 32]. З точки зору здійснення логістики у банку необхідно мати на увазі систему планування, аналізу, обліку та контролю поточних процесів банківської діяльності [2, с. 46].

Для успішного функціонування підприємств, реалізації їх стратегічних завдань, глобальних цілей галузей і регіонів нашої країни необхідно сформувати дієву банківську систему, що обумовить прискорення економічних процесів у всіх сферах підприємницької діяльності. Очевидно, що для цього реформування банківської системи має відбуватися темпами і способами, які задовольняють національні і міжнародні інтереси України. Важливим інструментом вирішення такого роду завдань є логістизація банківської діяльності за допомогою впровадження наукових методів регулювання різного роду економічних потоків, що виникають у процесі взаємодії банків з суб'єктами матеріальної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку ряду авторів, банківська логістика є наукою про планування, контроль і управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками згідно зі стратегічними і тактичними цілями банку та його взаємодією із суб'єктами підприємницької діяльності в процесі основної та допоміжної діяльності [3, с. 48; 4, с. 52]. При цьому сучасне розуміння логістики та її принципів як концепції управління відповідає новим змінам умовам підприємницької діяльності.

Банківська логістика, як вважає Смольнікова В.А., – це «цілий комплекс заходів: постачання банківської системи інвестиційними та кредитними програмами, фондова діяльність банку» [5, с. 25]. З визначення цього автора очевидно, що під логістикою розуміється «комплекс заходів», тобто «сукупність будь-чого, об'єднаного разом, що має загальне призначення та відповідає будь-якій певній спільній меті» [6].

Малишев А.Н. розглядає банківську логістику як «процес оптимізації руху грошових

потоків клієнта з метою ефективного їх використання, виходячи з його (клієнта) потреб шляхом побудови спеціальної всередині банківської організаційно-функціональної інфраструктури. Головною місією логістики вважається досягнення з найменшими витратами високої пристосованості суб'єктів бізнесу до мінливих ринкових обставин, підвищення на ринку своєї частки і отримання переваг перед конкурентами» [7, с. 34]. Сутністю даного трактування є розуміння логістики як «процесу», тобто «сукупності ряду послідовних дій, спрямованих на досягнення певного результату» [8].

Також багатьма авторами розглядалося поняття фінансового потоку як невід'ємної частини банківської логістики. Згідно з визначенням Дерюгіної Є.Ю., «під фінансовим потоком розуміється спрямований рух фінансових ресурсів у логістичній системі та за її межами, що генеруються з метою безперерйного забезпечення і переміщення інших логістичних потоків, а також створення запасів, необхідних логістичній системі» [9, с. 44].

Курбатов О.Н. визначає фінансовий потік як «синхронізований у часі спрямований рух фінансових ресурсів, пов'язаний з матеріальними, інформаційними та іншими потоками. Особливістю фінансового потоку є різна інтенсивність – його спрямованість і обсяг можуть досить істотно різнитися в часі» [10, с. 26].

Попков В.П. вважає, що «фінансовий потік є сукупністю однорідних елементів – елементів фінансового потоку, що представляють собою це одиничне перерахування (перерозподіл) грошових коштів, які відносяться до відповідного фінансового потоку» [11, с. 47].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На нашу думку, упровадження логістики в банківську діяльність є процесом застосування логістичних методик поряд з банківськими, завдяки чому стає можливим здійснити процедуру розширення обсягу надаваних послуг та кількості клієнтів

із збереженням і можливим зростанням прибутковості операцій. Необхідно зазначити, що в наявних сучасних наукових публікаціях недостатньо приділяється уваги дослідженню даної проблеми, що є суттєвим бар'єром для розробки рекомендацій для ефективного розвитку логістики у банку. Використання логістичних прийомів допоможе оптимізувати банківські витрати шляхом їх зниження. Крім того, логістика в банку може виступити як певна інновація з точки зору управлінських рішень, що приймаються.

Мета статті полягає у розкритті логістичного підходу до управління комерційним банком.

Виклад основного матеріалу дослідження. Від стану банківської логістики істотно залежить захищеність і стійкість банківської діяльності. У свою чергу, стабільність стану банківської системи країни впливає на безперерйне і ефективне функціонування банківської логістики в цілому. Без цього неможливо успішно здійснювати економічну діяльність банку, управляти ризиками, реалізовувати інвестиційну діяльність та багато іншого.

У зарубіжних банках існують спеціальні підрозділи інноваційної діяльності, які мають різні назви, а саме: Команда інновацій та розвитку Bank of America, Інноваційні офіси банків Citi group, Bank of NewYork Mellon, британського банку Barclays, Команда прикладних інновацій канадського Royal Bank of Canada, Центр інновацій і технологій BNP Paribas, – були створені в кінці 1990-х – на початку 2000-х років. Саме в цей час банки дійшли до висновку про необхідність визнання інноваційної діяльності в якості окремого об'єкту управління. Поштовхом до цього була відсутність у достатній кількості ресурсів для задоволення потреб клієнтів, що постійно зростали, та необхідність виділення пріоритетів та проведення експериментів [12, с. 119]. Таким чином, упровадження логістики в банк почало відбуватися приблизно 15 років тому.

Таблиця 1

Особливості банківської логістики в Україні та за кордоном

Класифікаційний параметр	Світовий досвід	Україна
Упровадження логістики	15 років тому	Не більше п'яти років тому
Інноваційна діяльність	Самостійне удосконалення	Використання зарубіжного досвіду
Використання реклами для підвищення конкурентоспроможності	Телевізійна реклама	Центральні друковані видання
Місце у світовому рейтингу банківської логістики	Германія – 1, Нідерланди – 2, США – 9, Канада – 12	Україна – 73
Використана технологія	Використання виробничих технологій just-in-time	Необхідність організувати діяльність по зниженню цін на послуги
Необхідні вдосконалення	Необхідність удосконалення управління процесами фінансових потоків	Підвищення рівня кваліфікації менеджерів з логістики
Фактори впливу	Розвиток електронних технологій	Поведінка споживача непередбачувана і мінлива
Фактори розвитку	Науково-технічний прогрес в області засобів зв'язку та інформатики	Створення додаткових стратегічних переваг

Брак науково-практичного вітчизняного підґрунтя обумовив використання зарубіжного досвіду щодо застосування логістики в банківських послугах, запобігання повторенню минулих помилок, створенню нових банківських продуктів з урахуванням специфікації банківської діяльності в Україні, протистоянню зростаючій конкуренції іноземних банків на вітчизняному ринку банківських послуг.

У даний час у банківській практиці відбувається процес удосконалення управління логістичною системою.

Порівняльний аналіз світового та українського досвіду використання банківської логістики наведено в табл. 1.

На сьогодні в банківській системі використовуються такі види банківських продуктів, які відрізняються один від одного з точки зору руху товарних логістичних потоків у банку:

1) цільовий кредит – позика, видана під конкретну мету її використання, вказану у кредитному договорі, за умовою, що вкладені гроші приносять прибуток;

2) кредитна лінія – це надання позичальникові юридично оформленого зобов'язання кредитної установи видавати йому протягом деякого часу кредити (відкрити кредитну лінію) в межах узгодженого ліміту [13];

3) овердрафт – кредитування банком розрахункового рахунку клієнта для оплати ним розрахункових документів при недостатчі або відсутності на розрахунковому рахунку клієнта-позичальника коштів [14];

4) операції репо – операція, яка складається з двох частин і при якій укладається єдина генеральна угода між учасниками ринку про продаж (купівлю) цінних паперів на певний строк із зобов'язанням зворотного продажу (купівлі) у визначений термін або, на вимогу однієї зі сторін, за заздалегідь обумовленою ціною. За своєю економічною суттю операція репо – це кредитна операція, в якій цінні папери використовуються як забезпечення [15];

5) іпотечний кредит – застава землі, нерухомого майна, при якій земля та (або) майно, що становить предмет застави, залишається у заставодавця або третьої особи [16];

6) урахування векселів – кредитна операція, що полягає у придбанні векселя винятково банком до настання строку платежу за ним у векселедержателя за грошові кошти з дисконтом [17];

7) авалування векселів – порука банку за деяку організацію, що випустила вексель, з якою банк співпрацює на партнерських засадах [18];

8) гарантований кредит – кредит, що передбачає надання позичальнику права звернутися до банку за отриманням кредиту у заздалегідь визначеній сумі;

9) факторинг – фінансова комісійна операція, при якій клієнт переуступає дебіторську заборгованість факторинговій компанії (банку) з метою миттєвого отримання більшої частини платежу,

гарантії повного погашення заборгованості, зниження витрат по веденню рахунків [19].

Рішення про вибір того чи іншого банківського продукту з урахуванням логістичної спрямованості повинно ґрунтуватися на таких головних критеріях: зниження часу, зменшення вартості, мінімізація ризиків. Саме тому рекомендується обирати один з найважливіших помічників ведення логістичного процесу в банку, що позитивно зарекомендував себе в діяльності закордонних банків, – факторинг.

Факторинг має двобічний аспект: з одного боку, він з'явився з бажання покупців отримувати товар негайно, а платити за нього через якийсь час, а з іншого – прагнення постачальників продавати більшу кількість товарів, розширювати свій бізнес шляхом завоювання конкурентних позицій.

Факторингові послуги вперше були надані американським банком First National Bank of Boston у 1947 р., проте офіційно вони були визнані в США в 1963 р., коли урядова організація – контролер грошового обігу прийняла рішення про те, що факторингові операції являють собою законний вид банківської діяльності [20].

Ринок факторингу в Україні став розвиватися на початку 2000-х років. Зростаючий інтерес до послуги фінансування під поступку дебіторської заборгованості був викликаний загальною позитивною динамікою розвитку економіки країни, а також посиленням конкурентної боротьби на ринках.

Зараз факторинг уже не нова послуга на українському ринку, але на разі ринок послуг факторингу продовжує розвиватися, що викликано, з одного боку, збільшенням кількості клієнтів, які усвідомили вигоди використання факторингу та його переваги перед іншими фінансовими інструментами, з іншого – розширенням регіональної присутності операторів ринку і зростанням бізнесу тих компаній, які вже використовують факторинг.

Факторинг – це комплекс фінансових послуг, що надаються клієнтові в обмін на поступку дебіторської заборгованості. Комплекс фінансових послуг включає в себе фінансування поставок товарів, страхування кредитних ризиків, облік стану дебіторської заборгованості і роботу з дебіторами по своєчасній оплаті [21, с. 41].

У факторингових операціях беруть участь три сторони:

1. фінансовий агент – факторингова компанія або факторинговий відділ банку;
2. клієнт (кредитор, постачальник товару);
3. позичальник (підприємство) – фірма – споживач товару.

Схема факторингу досить проста і є взаємодією трьох сторін (рис. 1).

Розвиток логістики в банківському секторі української економіки є необхідним заходом, що дозволить максимально пристосуватися до сучасних реалій розвитку світового господарства, без яких підвищення конкурентоспро-

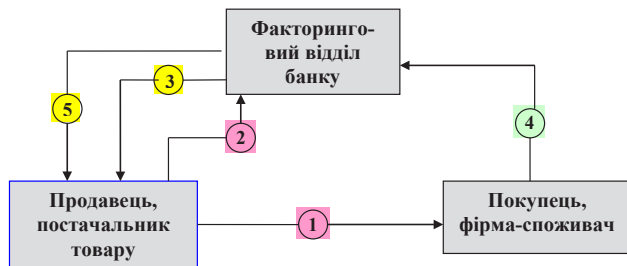
Таблиця 2

Умови факторингу на 2015 р.

Банк, який виступає в ролі фактора	Мінімальна ставка, річних	Умови видачі факторингу	Максимальний обсяг фінансування від суми накладної, %	Максимальний період траншу (відстрочення платежу)
Райффайзен Банк Аваль	21%	Тільки для дебіторів, що співпрацюють із компанією понад трьох місяців, за які вироблено три поставки	80% мінус плата за факторинг	3 місяці
Uni Credit Bank	23%	Тільки для компаній, що працюють останні місяці з прибутком. Тільки за умови переведення в банк усіх оборотів за контрактами, за якими здійснюється факторингове обслуговування	Індивідуально	3 місяці
ОТП Банк	20%	Тільки для регулярних поставок. Тільки для компаній, що працюють понад двох років, і дебіторів, що працюють з компанією понад шість місяців		4 місяці
Альфа-Банк	25%	Нема обмежень	Не обмежено (до 100%)	3 місяці

можної банківської системи країни та її ефективна інтеграція у світову фінансову систему не є можливим.

слідuje, що факторинг необхідно використовувати з точки зору вдосконалення логістичних процесів у банківській сфері.

1 – постачання товару на умовах відстрочення платежу;
 2 – поступка права вимоги боргу з поставки Банку;
 3 – виплата дострокового платежу (до 90% від суми поставленого товару) відразу після надання рахунку-фактури, накладної;
 4 – оплата за поставлений товар;
 5 – виплата залишку коштів за мінусом комісії.

Рис. 1 Схема факторингової операції

Висновки. У ході розгляду такої послуги, як факторинг, можна зробити висновки, що на відміну від традиційних фінансових бізнесів, вона являє собою інноваційну галузь економіки, максимально точно відповідає потребам постачальників XXI ст., а саме побудову прибуткового бізнесу в умовах високо конкурентних ринків і «диктату» покупця. Але, відповідно до останніх змін ринку банківського факторингу, за критерієм «вартість» обирати факторинг уже не є ефективним кроком. Останнім часом середній тариф факторингу досяг 23–25% річних (табл. 2) [22].

Очевидно, що на ринку факторингу залишилися великі банки, які є традиційними і найбільшними гравцями на всіх можливих ринках фінансування [23].

Незважаючи на виявлені недоліки щодо вартості факторингу та умов видачі, цьому банківському продукту притаманна така дуже важлива перевага, як економія часу. З цього

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пономарьова Ю.В. Логістика: [навч. посіб.] / Ю.В. Пономарьова. – К.: Центр навч. літ., 2003. – 192 с.
2. Волков А.Н. Финансовые методы оценки ликвидности коммерческого банка: дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.10 / А.Н. Волков. – Екатеринбург, 2006. – 191 с.
3. Кизим А.А., Загурский К.В. Роль банковской логистики в снижении операционных издержек / А.А. Кизим, К.В. Загурский // Сборник научных статей докторов наук и докторантов «Инновации в логистике»; отв. ред. А.Г. Бутрин. – Челябинск: ЮУрГУ, 2010. – 175 с.
4. Глогусь О. Логістика: [навч. посіб.] / О. Глогусь; Тернопільська академія н/г. – Тернопіль: Економічна думка, 1998. – 167 с.
5. Смольников В.А. Развитие системы банковских услуг как инструмент алогистической поддержки бизнеса: дис. ... канд. экон. наук / В.А. Смольников; Ин-т исслед. товародвижения и конъюнктуры оптового рынка. – Москва, 2010. – 182 с.
6. Комплекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81>.
7. Малышева П.В. Социологические исследования на рынке услуг / П.В. Малышева // СОЦИС. – 2000. – № 6. – 143 с.
8. Процес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81>.
9. Дерюгина Е.Ю. Развитие моделей и методов управления материальными и финансовыми потоками логистической системы с учетом их взаимосвязи и взаимодействия: дис. ... канд. экон. наук / Е.Ю. Дерюгина; ГОУ ВПО «Санкт-Петербургский государственный инженерно-экономический университет». – Санкт-Петербург, 2005.
10. Курбатов О.Н. Финансовая логистика в коммерческих банках / О.Н. Курбатов // Логистика. – 2010. – № 4. – 156 с.
11. Попков В.П., Семенов В.П. Организация и финансирование инвестиций / В.П. Попков, В.П. Семенов. – СПб.: Питер, 2001. – 224 с.

12. Thomke S.H. Experimentation matters: un locking the potential of new technologies for innovation / S. H. Thomke. – Boston: Harvard Business Press, 2003. – 307 p.
13. Кредит для юридичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://creditnik.net.ua/kredit-dlya-yuridichnix-osib-wikipediya>.
14. Овердрафт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B4%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%82>.
15. Операція РЕПО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A0%D0%95%D0%9F%D0%9E.
16. Іпотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0>.
17. Урахування векселя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%80%D0%B0%D1%85%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B5%D0%BB%D1%8F.
18. Авалювання векселів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5>.
19. Факторинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3>.
20. Factoring in dustry en joyedan evengreater popularity // FCI update, May 1997. – № 20.
21. Бабичев С., Лабзенко А. Факторинг: критерии выбора / С. Бабичев, А. Лабзенко // Управление компанией. – 2006. – № 8. – 169 с.
22. Умови факторингу на 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.prostobiz.ua/finansy/factoring/stati/factoring_uzhe_ne_deshevle_kredita_obzor_rynka_bankovskogo_factoringa_na_6_yanvarya_2015_goda.
23. Зміни на українському ринку банківського факторингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.prostobiz.ua/finansy/factoring/stati/factoring_uzhe_ne_deshevle_kredita_obzor_rynka_bankovskogo_factoringa_na_6_yanvarya_2015_goda.